
TER INTRODUCTIE

J. SCHILT

Op 11 en 12 februari 1984 werd op de Internationale School voor Wijsbegeerte een conferentie gehouden over de geschiedfilosofie. Deze bijeenkomst was bedoeld voor diegenen die zich in Nederland met de beoefening van de filosofie van de geschiedenis bezig houden, of in elk geval daarvoor in hun werkzaamheden en studie op het terrein van geschiedenis of filosofie grote interesse hebben.¹

In overleg met de uitgenodigde sprekers en spreekster werd besloten de volgende punten ter discussie te stellen :

- de vraag naar het eigenlijke onderwerp van de geschiedfilosofie
- consequenties van een narrativistische dan wel pragmatische opvatting
- een mogelijke synthese van filosofie en praktijk van het historisch onderzoek

Met de inleiding van mevr. *dr. I.N. Bulhof*, over het thema 'Geschiedenis : verhaal of wetenschap?', kwam al snel een discussie op gang die gedurende de conferentie steeds opnieuw opgepakt zou worden. Uitgangspunt was hierbij, dat historische feiten weliswaar steeds alleen in het kader van een 'verhaal' worden beschreven en dat er nauwelijks nog historici zullen zijn die pretenderen de werkelijkheid zoals zij geweest is definitief vast te kunnen leggen, maar dat dat nog geenszins betekent dat zij die zich bezighouden met historisch (bronnen-)onderzoek niet moeten streven naar een zo groot mogelijke objectiviteit en intersubjectieve controleerbaarheid van hun onderzoeksmethoden en -resultaten. Zij die empirisch historisch onderzoek deden stelden dan ook de vraag wat filosofen aan historici te bieden hebben wanneer zij benadrukken dat ook iedere wetenschappelijke tekst het karakter van een verhaal draagt met een altijd beperkte mogelijkheid tot aanspraak op correspondentie met een objectieve werkelijkheid.

De heer *F.R. Ankersmit* bracht duidelijke onderscheidingen aan in deze thema-

1. De Internationale School voor Wijsbegeerte beoogt voor wat betreft het organiseren van dit soort van activiteiten een platform te bieden voor het voeren van inhoudelijke, wetenschappelijke discussies op uiteenlopende terreinen, met het accent op grondslagen en methoden van een bepaald vakgebied

tiek. In zijn betoog benadrukte hij het belang van een constructivistische opvatting van de *geschiedschrijving* (als een voorstel om op een bepaalde wijze naar de historische werkelijkheid te zien). Dit zou dan onderscheiden moeten worden van het niveau van de *geschiedvorsing* (onderzoek van historisch materiaal).

Het idee dat er op het niveau van de geschiedschrijving afgezien zou moeten worden van iedere correspondentie tussen de interpretatie en het verleden waar deze zich op richt, leverde hevige debatten op. Het bleek daarbij niet eenvoudig de relatie tussen geschiedschrijving en geschiedvorsing voor allen bevredigend vast te leggen. De heer Ankersmit stelde voor dat *geschiedkundige kennis* opgevat zou worden als resultaat van historische discussie.

Met de voordracht van de heer *dr. A.A. van den Braembussche* werd o.a. de analytische geschiedfilosofie onderzocht op haar mogelijkheid een logica voor historisch verklaren te verschaffen, die precies relevant is voor de wijze waarop hedendaagse historici hun verklaringen geven. Gelet op actueel historisch onderzoek, dat van den Braembussche presenteerde aan de hand van onderzoeken van de 'Annales'-school, zo werd betoogd, kan gesteld worden dat de analytische geschiedfilosofie — sterk aanwezig in de opvattingen van Ankersmit — toch erg tekort schiet in haar aansluiting bij de huidige ontwikkeling van de geschiedwetenschap. Van den Braembussche zette vervolgens uiteen hoe een theorie van de maatschappijgeschiedenis eruit zou kunnen komen te zien; haar structurele elementen en onderscheidingen.

De volgende dag werd begonnen met een treffend overzicht van de stand van zaken binnen de geschiedfilosofie, door de heer *dr. W.J. van der Dussen*. De voorafgaande discussies werden door hem geplaatst in het licht van het laatste boek van Paul Ricoeur, *Temps et récit*. Daarin wordt betoogd hoe belangrijk de relatie is tussen tijdservaring en het verhaal voor de geschiedschrijving. Om dit tot uiting te brengen ontwikkelde Ricoeur de vorm van het in een 'intrigue' plaatsen van de gebeurtenissen uit het verleden.

De conferentie werd afgesloten met een forumdiscussie die vooral gebruikt werd om elkaars standpunten in een meer afgebakende vorm voor ogen te krijgen. De integrale, soms bijgewerkte, tekst van de voordrachten vindt U op de volgende pagina's.

